

Voortgangsnotitie Grondwateronttrekking Delft-Noord inclusief besluitvorming uitstel vijfde afbouwstap, 13 april 2021

Aanleiding

Op de locatie van DSM in Delft-Noord vindt sinds 1916 een grondwateronttrekking plaats. Oorspronkelijk werd het grondwater gebruikt als koelwater voor de industrie maar dat was na 2009 niet meer nodig. De onttrekking is toen overgegaan naar de Gemeenschappelijke Regeling Beheer Grondwateronttrekking Delft-Noord (GR) en sinds begin 2016 ligt het eigenaarschap en beheer bij de gemeente Delft. De grondwateronttrekking verstoort de natuurlijke grondwaterstanden in de regio, werkt bodemdaling in de hand en kost jaarlijks veel geld. Redenen voor Delft om de onttrekking te willen verminderen en te streven naar het geheel stopzetten ervan op termijn. Het plotseling stoppen van de onttrekking kan leiden tot abrupt stijgende ondiepe grondwaterstanden en waterdruk in de regio en het onregelmatig zwellen van de ondergrond (bodemstijging). Dit kan ongewenste effecten op gebouwen, constructies, waterkeringen en infrastructuur tot gevolg hebben. Om dergelijke ongewenste situaties en mogelijke schade te voorkomen heeft Delft in 2017 besloten te starten met een zeer geleidelijke en zorgvuldige afbouw van de grondwateronttrekking. Er zijn nu vier afbouwstappen gezet (in 2017, 2018, 2019 en 2020) en een vijfde afbouwstap is weliswaar voorbereid maar kan beter worden uitgesteld.

Deze notitie heeft tot doel om het college:

- Te informeren over de stand van zaken van de afwikkeling van de voormalige Gemeenschappelijke Regeling (GR) beheer Grondwateronttrekking Delft Noord.
- Te informeren over het amoveren van de voormalige onttrekkingsinstallatie op het terrein van DSM.
- Te informeren over de geboekte voortgang van de in 2017 gestarte afbouw.
- Te laten besluiten over het uitstellen van de vijfde afbouwstap in 2021 en akkoord te gaan met de financiële consequenties.

Beleidsuitgangspunten

Uit eerder onderzoek is naar voren gekomen dat het afbouwen van de onttrekking mogelijk invloed kan hebben op de stabiliteit van waterkeringen, het zoutgehalte van oppervlaktewater, het verspreidingsgedrag van oude bodemverontreinigingen, bodembeweging (bodemstijging) en het niveau van het ondiepe grondwater (wateroverlast).

Het Hoogheemraadschap van Delfland heeft aangegeven dat alle waterkeringen voldoende robuust zijn om de afbouw zonder problemen te doorstaan. Ten aanzien van het zoutgehalte van het oppervlaktewater wordt met het routinematige meetnet voldoende vinger aan de pols gehouden. Doordat er minder grondwater wordt onttrokken, vermindert ook de aanzuigende werking in de wijde omgeving op de omliggende bodemverontreinigingen zodat hier geen problemen te verwachten zijn. Daarmee blijven er bij een zeer geleidelijke en zorgvuldige afbouw twee aspecten

die aandacht vragen over, te weten een mogelijke ongelijkmatige stijging van de bodem en mogelijke wateroverlast door ondiepere grondwaterstanden. Hiermee zijn vele belangen gemoeid en gezien de unieke situatie in Delft is er vooraf niet op alle vragen een pasklaar antwoord voor handen. Door de afbouwstappen nauwgezet te monitoren wordt steeds beter inzichtelijk of de grondwaterstanden en andere parameters naar verwachting reageren of dat er mogelijk afwijkingen gaan optreden. Op basis van dit groeiende inzicht wordt het afbouwtempo nader bepaald, afgestemd met de omgeving en het bevoegd gezag en worden eventueel maatregelen getroffen. Kortom, de gemeente Delft zal de onttrekking met beleid afbouwen en het beleid hieromtrent zal zich komende jaren steeds verder uitkristalliseren. In 2020 zijn de beleidsuitgangspunten geactualiseerd en voor 2021 is er geen aanleiding om deze aan te passen. Deze uitgangspunten worden hieronder kort opgesomd en in een aparte notitie (bijlage 1) nader toegelicht.

- a. Afbouwen van de grondwateronttrekking verloopt zeer geleidelijk en zorgvuldig over een tijdsperiode van ten minste 10 jaar en beoogt een volledige stopzetting van de grondwateronttrekking op termijn.
- b. De gemeente Delft richt haar monitoring tijdens de afbouw op bodemstijging en wateroverlast.
- c. Open en transparante communicatie, informatievoorziening en zorgvuldige besluitvorming met voldoende ruimte voor input van belanghebbenden.
- d. Het afbouwtempo wordt bepaald op basis van de onderstaande aspecten en criteria:
 - i. Resultaten van de concrete monitoringsgegevens en het voortschrijdend inzicht in het daadwerkelijke gedrag van het grondwater- en bodemsysteem.
 - ii. In een gebied mag de snelheid van eventuele bodemstijging de snelheid van de eerder met het monitoringsprogramma gemeten bodemdaling in dat gebied niet overschrijden.
 - iii. Criteria voor de mate waarin grondwaterstanden tijdens een afbouwstap van de prognose af mogen wijken. Deze criteria worden per afbouwstap vooraf aangegeven.
- e. Voor schade als direct gevolg van het afbouwen van de grondwateronttrekking is er een Nadeelcompensatieregeling Afbouw Grondwateronttrekking Delft opgesteld.
- f. Ten aanzien van grondwateroverlast treft de gemeente Delft tijdig maatregelen in de openbare ruimte op die plekken die voor de afbouw van de grondwateronttrekking gevoelig zijn. Buiten de openbare ruimte treft de gemeente geen maatregelen.
- g. De gemeente Delft spreekt perceeleeigenaren en woningbezitters voortdurend aan op de eigen verantwoordelijkheid voor waterdichte huizen en het ontwateren van percelen in de voor de afbouw van de onttrekking gevoelige gebieden.
- h. Het aanpakken van wateroverlast valt onder de brede regie van het toekomstbestendig maken van de gemeente Delft ten aanzien van de voortschrijdende bodemdaling en klimaatverandering.

Afwikkeling voormalige GR, stand van zaken

Per 1 januari 2016 is de GR opgeheven en heeft de gemeente Delft het beheer en eigendom van de onttrekking overgenomen. De jaarrekening over 2015 is afgerond en voorzien van een accountantsverklaring. Over het vereffenen van het resterende vermogen uit de voormalige GR worden momenteel de tussen Delft en het Hoogheemraadschap Delfland gemaakte afspraken geformaliseerd.

Amoveren voormalige onttrekkingsinstallatie

Nu de voormalige onttrekkingsinstallatie op het terrein bij DSM in onbruik raakt wordt het tijd deze op te ruimen. Dit is een verplichting die in 2009 bij de overname van de grondwateronttrekking door de overheden is aangegaan. Omdat het amoveren van de installatie op het DSM-terrein veel afstemming vraagt met de gebruikers van het terrein wordt gestart met het opstellen van een samenwerkingsovereenkomst. Binnen deze overeenkomst wordt komend jaar het amoveren van de installatie gezamenlijk voorbereid.

Voortgang afbouw, stand van zaken

Monitoring

Van het oorspronkelijke debiet is nu 40% afgebouwd. Om te kunnen volgen hoe de afbouw zich voltrekt, is er sinds 2014 een intensief monitoringsprogramma actief waarover jaarlijks wordt gerapporteerd. Afgelopen vier jaar heeft de gemeente Delft de grondwateronttrekking afgebouwd en zijn de effecten daarvan nauwgezet gevolgd. De monitoringsrapportage over 2020 treft u in bijlage 2. Uit de rapportage blijkt dat de effecten van de afbouw binnen de verwachte waarden vallen. De onttrekkingskegel in het diepe grondwater is naar verwachting afgenomen en dit heeft zich niet vertaald in een waarneembaar hogere grondwaterstand. Er heeft in 2020 in Delft minder bodemdaling plaats gevonden dan in voorgaande jaren. Vorig jaar was nog onduidelijk of dit zijn oorzaak heeft in de afbouw van de grondwateronttrekking dan wel een klimatologische oorzaak kende. De monitoringsresultaten van 2020 maken nu aannemelijk dat de afbouw van de grondwateronttrekking hierin een rol speelt. In 2020 blijkt voor het eerst dat er dicht rond de onttrekking sprake is van een beperkte bodemstijging.

Communicatie

De gemeente Delft heeft in 2020 wederom invulling gegeven aan het uitgangspunt “*Open en transparante communicatie, informatievoorziening en zorgvuldige besluitvorming met voldoende ruimte voor inbreng van belanghebbenden*”. Structureel organiseert de gemeente informatiebijeenkomsten voor bewoners, stakeholders en de mede-overheden, deze zijn echter door de COVID-19 maatregelen niet doorgegaan in 2020. Wel zijn belanghebbenden en pers geïnformeerd over de vermindering van de grondwateronttrekking via de website www.delft.nl/grondwateronttrekking. Hier zijn ook de onderzoeks- en de monitoringsrapporten te vinden. Via de website <https://www.diver-hub.com/public/> is het burgerportal te openen met daarin de meest recente stijghoogtes (grondwaterstanden) van het grondwatermeetnet van Delft.

Melding vijfde afbouwstap

Voor de vijfde afbouwstap is een melding gedaan bij het bevoegd gezag en het bevoegd gezag heeft hierop ook besloten dat een vijfde afbouwstap is toegestaan (bijlage 3). Hieraan zijn voorwaarden verbonden waaronder:

De grondwateronttrekkingsreductie mag tevens niet worden geëffectueerd indien uit monitoringsresultaten over de periode van 1 april tot en met 31 december 2020 blijkt dat sprake is van een dusdanige maaiveldrijzing, dat een verdere reductie van de grondwateronttrekking zou kunnen leiden tot schade aan zettingsgevoelige bebouwing of overige zettingsgevoelige objecten.

Het beleidsuitgangspunt van de gemeente zelf ten aanzien van bodemstijging is strenger dan deze voorwaarde en daarmee leidend voor het voorgestelde besluit om de verdere afbouw een jaar uit te stellen.

Besluit uitstel vijfde afbouwstap

In 2020 blijkt voor het eerst dat er dicht rond de onttrekking sprake is van een beperkte bodemstijging. Vanuit de eerdergenoemde beleidsuitgangspunten is hiermee het volgende beleidsuitgangspunt actueel geworden:

d.ii: In een gebied mag de snelheid van eventuele bodemstijging de snelheid van de eerder met het monitoringsprogramma gemeten bodemdaling in dat gebied niet overschrijden.

Deze beleidsregel kent de volgende context: De bestaande (oude) bebouwing welke niet op heipalen is gefundeerd heeft afgelopen eeuw blootgestaan aan bodemdaling. Onderdeel van de uitgebreide monitoring is het met satellietmetingen meten hoe snel de bodem en de gebouwen bewegen. Hierbij is er sinds 2009 locatie specifieke informatie voorhanden. Dit maakt het acceptabel om als randvoorwaarde te stellen dat op een voor stijgingsschade gevoelige locatie het tempo van eventueel optredende bodemstijging niet die van de daar eerder gemeten bodemdaling mag overschrijden. Het is niet gezegd dat bij snellere stijging schade ontstaat want de meeste gevoelige gebouwen zijn voor 2009 blootgesteld aan grotere bodemdaling. Het betreft hier dan ook een voorzichtige benadering.

Om te voorkomen dat de bodemstijging de eerder gemeten bodemdaling zal overtreffen wordt er voorgesteld om in 2021 een pas op de plaats gemaakt en geen afbouwstap door te voeren.

Van het invoeren van een pauze in de afbouw kan veel duidelijk worden over de reactiesnelheid van de bodem. Dit maakt het inschatten van effecten van de verdere afbouw weer preciezer. Leidend voor het besluit tot een volgende afbouwstap blijven de daadwerkelijke metingen. Als hieruit blijkt dat een volgende stap zonder te verwachten problemen genomen kan worden, gaat de afbouw weer verder. Uiteindelijk is het streven dat de diepe grondwaterstand zich volledig herstelt onder Delft.

Financiële gevolgen van uitstel

Door het uitstellen van de afbouw wordt er langer en meer grondwater onttrokken en afgevoerd naar zee. Daarmee zijn kosten gemoeid welke voor rekening van de gemeente komen. De afbouw een jaar pauzeren kost (gesommeerd tot 2029) in totaal ongeveer een miljoen euro. Voor 2021 betreft het een extra uitgave van 165.000 euro. Omdat jaarlijks (achteraf) wordt gezien of de begroting als gevolg van de afbouw kan worden afgeraamd is het budget in de begroting voor het programma van Duurzaam Delft op taakveld Riolerings toereikend.

Het college wordt voorgesteld:

- Kennis te nemen van de monitoringsrapportage “Grondwateronttrekking Delft-Noord resultaten monitoring 2020”.
- Te besluiten tot het uitstellen van de vijfde afbouwstap van de grondwateronttrekking Delft-Noord en akkoord te gaan met de financiële consequenties.

Bijlagen:

1. Notitie Beleidsuitgangspunten afbouw grondwateronttrekking Delft-Noord 2021
2. Monitoringsrapportage Grondwateronttrekking Delft-Noord resultaten monitoring 2020
3. Besluit Omgevingsdienst Haaglanden vijfde afbouwstap in 2021